

Шыфр: _____

Зацвярджаю

Колькасць балаў: _____

Намеснік старшыни
арганізацыі народнага камітэта
намеснік Міністэрства адукацыі

Месца: _____

Будкевіч

2012 года

ІІІ ЭТАП ХХІХ РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Студзень, 2013 г.

11 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Варыянт I

Заданне 1. Перакладзіце на беларускую мову сказы з рускім словам *нет*.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Сказы на рускай мове	Адпаведнікі сказаў на беларускай мове
1) У меня <i>нет</i> времени.	
2) Этого не было, <i>нет</i> и не будет.	
3) Ты пойдёшь или <i>нет</i> ?	
4) Свести на <i>нет</i> .	
5) Я его предупреждал дважды, так <i>нет</i> , всё мало.	

Заданне 2. Падкрэсліце ў кожным радзе слова(ы) з арфаграфічнымі памылкамі.

Максімальная колькасць балаў – 5.

- 1) чацвярціна, більяд, павільён, ін’екцыя, пъедэстал;
- 2) майстар, менеджэр, дэталь, Юпітэр, агрэсіўны;
- 3) восьмісоты, соракагоддзе, фатакамера, галоўнакамандуючы, Вялікабрытанія.

Заданне 3. Пастаўце дзеясловы ў форме загаднага ладу адзіночнага і множнага ліку.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Узор: спаць – спі, спіце.

Неазначальная форма дзеясловаў	Загадная форма дзеясловаў	
	Адзіночны лік	Множны лік
1) дбаць		
2) слаць		
3) віць		

4) заходзіць		
5) усаджвацца		

Заданне 4. Перакладзіце фрагмент з прадмовы Францыска Скарыны да кнігі “Іоў” на сучасную беларускую мову.

Максимальная колькасць балаў – 5.

И всякому человеку потребна чести, понеже ест зерцало жития нашего, лекарство душевное, потеха всем смутным, наболей тым, они же суть в бедах и в немощах положены.

Прото ж и я, Францишек, Скоринин сын с Полоцка, в лекарских науках доктор, знаючи сее, иже ест наивысшая мудрость и познание самого себе, казал есми тиснути книгу святого Иова рускым языком Богу ко чти и людем посполитым к научению.

Заданне 5. Запоўніце табліцу. Абазначце словаўтваральныя сродкі, укажыце спосаб утварэння новага слова. ^

Узор: вучань → вучн-ёўск-i (суфіксальны).

Максимальная колькасың балау – 5.

Утваральнае слова	Вытворнае (утворанае) слова	Спосаб утварэння
1)	варатар	
2)	выбух	
3)	высакарослы	
4)	даўгагрывы	
5)	заваяваць	

Заданне 6. Паданне сведчыць, што жыў (яшчэ за князем Дрыгайлам) адзін купец. Адправіўся ён за мора, завёз за граніцу жытага, выменяў яго на мыла і, каб не плаціць мытнікам, вырашыў правезці тавар кантрабандай, склаваўшы на самым дне карабля, каб не знайшлі. Але ў дарозе вада праточвалася праз дно, і дадому купец давёз хіба што абмылкі.

Запішыце прыказку, у якой захавалася прозвішча гэтага купца, патлумачце яе значэнне. Прывядзіце беларускія прыказкі, прымаўкі, фразэмы, у якіх выкарыстоўваюцца імя чалавека.

Максимальная колькасць балаў – 5.

- 1) Прыказка, якая захавала прозвішча “легендарнага” купца:

Digitized by srujanika@gmail.com

- ## 2) Значэнне прыказкі:

3) Фразеалагізмы з імем чалавека (**не менш за тры адзінкі**):

- 3) Фразеалагізмы з імем чалавека (не менш за тры адзінкі):

Digitized by srujanika@gmail.com

Задание 7. Вызначце сінтаксічную ролю слова *так*.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Сказы	Сінтаксічная роля слова <i>так</i>
1) Яе чорныя вочы, белы твар і гэта чароўная ўсмешка <i>так</i> і стаялі перад ім, як намаляваныя (<i>Якуб Колас</i>).	
2) Выходзіла <i>так</i> , што стараста казаў праўду (<i>Якуб Колас</i>).	
3) І чаму ўсё гэта <i>так</i> скончылася? Чаму?... (<i>Якуб Колас</i>)	
4) Дзеци разварушыліся, павесялелі і выйшлі з таго стану замкнёнасці, у якім яны яшчэ <i>так</i> нядаўна былі (<i>Якуб Колас</i>).	
5) І вось на гэтай дарозе ўжо ўстала адна перашкода... Але ці <i>так</i> гэта? Чаму перашкода? Ці не ёсьць гэта адна з тых жыццёвых прыгод, якія аздабляюць жыццё? (<i>Якуб Колас</i>).	

Задание 8. Адкажыце на пытанні віктарыны.

Максімальная колькасць балаў – 4.

1. На якую “добрую, карысную для сябе справу” куранёўцы ў рамане І. Мележа “Людзі на балоце” рэагавалі наступным чынам:

- *Тут і без таго: куды ні кінь – клін!.. Етаго шчэ толькі і не хапаю!..*
- *I без таго, як уюн круцішся!*
- *Не мела, грэц яго, баба клюпату!*
- *Столькі сілы ўняць! Перарвацца! Коней замучыць.*
- ...*Жылі, тым часам, і так! I нічога.(?)*

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: _____

2. У якім творы ёсьць структурныя часткі: “Украдзенае маленства” і “Вялікае скрыжаванне”?

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: _____

3. Назавіце прозвішчы двух беларускіх пісьменнікаў, якія нарадзіліся ў адным годзе, але не на тэрыторыі Беларусі.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: _____

4. Гэта кніга духоўнай паэзіі Р. Барадуліна ў 2006 г. была вылучана ксяндзом Уладзіславам Завальнюком на атрыманне Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ _____

Задание 9. Каму з пералічаных герояў п'есы “Хто смеяцца апошнім” К. Крапівы належала наступныя слова? Суаднясіце прыведзеныя выказванні з адпаведнымі персанажамі. Адказ запішыце ў форме спалучэння “лічба–літара” (напрыклад, 6-е).

Максімальная колькасць балаў – 8.

1.	<i>Я так і думаў! Не можа быць, каб вы... таkekую бязглаздзіцу напісалі</i> ”.	a. Гарлахвацкі
2.	<i>“Няхай жса ведаюць усе свінні – мамантавы і немамантавыя: калі каторая з іх паспрабуе пакасціць у нашай навуцы, будзем біць проста па пятачку”.</i>	b. Зёлкін
3.	<i>“Учора лёг спаць як чэсны савецкі грамадзянін, а сягоння ўстаў, бачу – нешта няладнае. Некаторыя знаёмыя не пазнаюць мяне, на другі бок супіцы пераходзяць, калі сустрэнутьца”.</i>	v. Туляга

4.	"На табе тваё добро назад!.. Праз іябе толькі непрыемнасці чалавеку!"	г. Чарнавус
5.	"Новы поп, дык новае і маленне. У таго дырэктара, бывала, адзін столік, два крэслы, і ўсё. А ў гэтага жс стол гэтакі, а на стале жс мартаплясаў усялякіх панастаўляня..."	д. Нічыпар
6.	"Назначаны дзень мае ганьбы. Адзін падлец будзе публічна прысвойваць сабе працу другога, а другі падлец, праклінаючы ў душы, будзе яму апладзіраваць".	е. Вера
7.	Працацаць трэба заўзята. Вось як я, напрыклад, – адпачыць хвіліну часу няма	ж. Цёця Каця
8.	"Па-моіму — ты не з таго канца пачаў разбірацца. Трэба пацікаўцца, адкуль ідуць гэтыя плёткі".	з. Левановіч

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ _____

Задание 10. Вызначце вершаваны памер прыведзеных ніжэй радкоў. Назавіце аўтара і літаратурны твор, з якога ўзяты гэтыя радкі.

Максімальная колькасць балаў – 3.

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўши зімнія чары,
Шэпчуцца явар з калінаю
Ў сумнай даліне над ярам.

Аўтар твора	Назва твора	Вершаваны памер твора